

Kapitola 2

Mediální kontext české zahraniční politiky

Lenka Vochocová, Vlastimil Nečas

Kapitola zaměřená na mediální reprezentaci zahraniční politiky České republiky v roce 2012 je stejně jako v předchozích letech členěna do dvou částí. Úvodní kapitola je věnována výsledkům kvantitativní obsahové analýzy televizního zpravodajství v průběhu roku 2012, zaměřené na základní charakteristiky zahraničního zpravodajství tří českých celoplošných televizních stanic, tedy na hlavní témata, přítomné aktéry a nejčastěji zmiňované státy. Druhá část analýzy je založena na textuální analýze mediální reprezentace dvou zahraničněpolitických témat uplynulého roku. Výsledky přehledové kvantitativní analýzy zpravodajství českých celoplošných televizních stanic v roce 2012 potvrzují trend patrný i v minulých letech (Nečas–Vochocová, 2010, 2011, 2012). Ve všech sledovaných obdobích vykazuje zpravodajství televizních stanic jasný příklon k výrazné redukci prezentovaných zahraničněpolitických událostí a aktérů, kteří dostanou možnost se k událostem vyjádřit. Práh mediální pozornosti tak překročí velmi omezené spektrum událostí, ke kterým se vyjadřuje stále velmi podobná struktura aktérů, zejména vrcholní politici a představitelé státu. Vzhledem k opakujícím se výsledkům popisné kvantitativní analýzy a omezeným interpretačním možnostem dostupných dat prezentujeme jen základní kontury zpravodajství a podstatnou část kapitoly věnujeme případové studii medializace dvou významných zahraničněpolitických událostí v českém tisku v roce 2012.

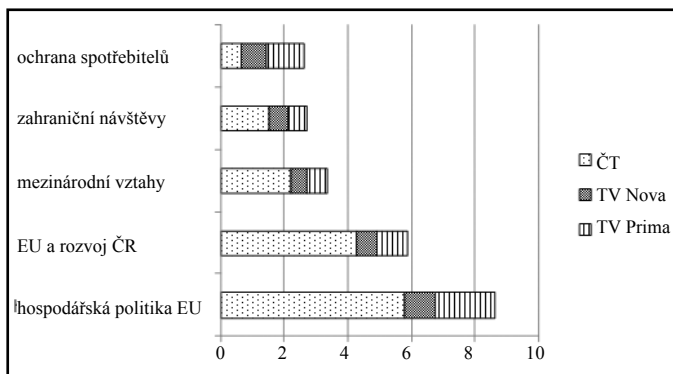
ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ UDÁLOSTI ROKU 2012 V TELEVIZNÍM ZPRAVODAJSTVÍ

Zahraniční zpravodajské agendě českých televizí¹ v loňském roce dominovala témata související s hospodářskou politikou Evropské unie, zejména řešení unijní ekonomické situace (viz dále v případové studii). S tímto souvisí i druhá nejčetnější tematická oblast věnující pozornost dopadům situace a jednotlivých navrhovaných řešení na Českou republiku. Agregovaná kategorie mezinárodní vztahy (viz graf 1) zahrnuje

mediální příspěvky věnované aktuálním zahraničním událostem a jednání mezinárodních organizací s českou účastí. Většina příspěvků v této kategorii v loňském roce se věnovala hlasování Valného shromáždění OSN o povýšení statusu Palestiny na nečlenský pozorovatelský stát (viz dále v případové studii). Nově se mezi hlavními tématy objevuje ochrana spotřebitelů, a to v souvislosti s aktivitami EU v této oblasti a v návaznosti na mediálně výrazně exponované téma dovozu nekvalitních potravin do ČR z některých členských států EU.

Dlouhodobější trendy ve vývoji hlavní agendy médií ve vztahu k zahraničněpolitickým tématům nejsou jednoznačné. Mezi předními tématy v televizním zpravodajství posledních pěti let se stabilně objevují relace České republiky k EU v kontextu hospodářské politiky a další integrace ČR v rámci EU. Ostatní prioritní témata jsou poplatná aktuálním, často mediálně vděčným a zpravodajsky exponovaným událostem, jako jsou zahraniční návštěvy či *ad hoc* případy nekvalitních zahraničních potravin na českém trhu (technická sůl v potravinách, přítomnost koňského masa v polotovarech).

Graf 1: Nejčastější témata v roce 2012 (% , N = 1031)

Zdroj: Mediatenor.

K základním charakteristikám mediální agendy, které kontinuálně v rámci této analýzy sledujeme, patří hlavní aktéři přítomní ve zpravodajství (viz tab. 1). Stejně jako v případě preferovaných témat, i zde se do značné míry opakuje situace z uplynulých let. Zahraničněpolitické televizní zpravodajství ve sledovaných letech je značně personalizované. Ve výrazné většině případů se k událostem vyjadřují vrcholní politici českého státu, především prezident, současný či minulý předsedové vlád. Ze zahraničních aktérů dostávají prostor zejména prezidenti států, kteří ve sledovaném období navštívili Českou republiku.

Tabulka 1: Nejčastější aktéři v roce 2012 (N = 3320)

jméno	ČT	TV Nova	FTV Prima	celkem
Petr Nečas	147	43	46	236
Václav Klaus	84	23	33	140
Karel Schwarzenberg	64	18	34	116
Miroslav Kalousek	47	15	13	75
Vít Kolář	18	11	15	44
celkem	360	110	141	611

Zdroj: Mediatenor.

ZAHRANIČNĚPOLITICKÉ UDÁLOSTI ROKU 2012 POHLEDEM ČESKÉHO TISKU

Stejně jako v předchozích letech jsme se i v roce 2012 zaměřili detailněji na rozbor vybraných událostí, přesněji na identifikaci rámců, ve kterých česká média události interpretovala, a na způsoby argumentace v názorových textech. Jako klíčové události roku 2012, jež se významně dotýkají i zahraniční politiky České republiky, byly zvoleny (1) hlasování Valného shromáždění OSN o rezoluci, jíž se změnil status Palestiny vůči této mezinárodní instituci na nečlenský pozorovatelský stát, a (2) krize eurozóny – téma kontinuálně přítomné v českých médiích již v minulých letech. Tyto dvě případové studie vycházejí z názorové publicistiky otištěné na stránkách tří českých deníků a z kompletních obsahů dvou týdeníků.²

Hlasování o statusu Palestiny v OSN

Důležitou mezinárodní událostí roku 2012 bylo hlasování o rezoluci OSN, jíž se změnil status Palestiny na nečlenský pozorovatelský stát. Proti této změně hlasovalo pouze devět zemí, mezi nimi i Česká republika jako jediný evropský stát. Se samotným hlasováním přitom úzce souvisí i navazující událost – oznámení Izraele, že plánuje pokračovat ve výstavbě osad na okupovaných palestinských územích. Následující text shrnuje klíčové rámce, kterými česká média zdůraznila určité aspekty těchto dvou událostí i jejich možný vztah, a nabídla tak čtenářům vybrané kontexty pro širší mezinárodní a historickou interpretaci události.

Česko jako profesionální kverulant, nebo jediná evropská země s konzistentní zahraniční politikou vůči Izraeli?

Jedním z dominantních rámců bezprostředně po hlasování v OSN bylo v českém tisku zdůrazňování výlučnosti českého hlasování proti rezoluci, jíž se z Palestiny stal nečlenský pozorovatelský stát. Krok české diplomacie byl hodnocen převážně negativně

jako cesta do mezinárodní izolace³, a to nejen z toho důvodu, že proti hlasovalo pouze devět států. Média upozorňovala na fakt, že Česká republika mezi nimi byla jediným evropským státem a že navíc její mezinárodní pozice není taková, aby bylo možné český postoj interpretovat stejně jako hlasování USA nebo Kanady. Jeden z textů cituje nejmenovaného českého diplomata, podle kterého se ČR „[...] ,mezi diplomaty v EU v žertu přezdívá «skupina tichomořských ostrovů». Spíše než mezi USA a Kanadou jsme se zařadili mezi Palau a Mikronésii,“ řekl Právu.⁴ Text umocňuje svůj argument o dvojí izolaci České republiky i odkazem na *The New York Times*, podle nichž se „s výjimkou Kanady [...] ke Spojeným státům a Izraeli nepřidal žádný významný stát“.⁵ Téma je v médiích také již tradičně (Nečas–Vochocová, 2010, 2011, 2012) rámcováno v souvislosti s vnitropolitickými spory v České republice – jako kritici českého hlasování proti rezoluci vystupují zejména představitelé KSČM a ČSSD, podle nichž „začíná česká politika být jednostranná“ (ČSSD)⁶, jde o „selhání české zahraniční politiky“ a „ostudný a směšný postoj“ (KSČM)⁷. Prezentace hlasování jako výbušného vnitropolitického tématu se ale v textech neomezuje na český kontext – média upozorňují na neshody v řadě dalších evropských i mimoevropských států, vedle Německa zejména v Austrálii.⁸

Hlasování v OSN je také spojováno s dalším krokem české diplomacie, s rozhodnutím vrcholných představitelů ČR nezúčastnit se předávání Nobelovy ceny za mír Evropské unii. Jako klíčový kontext události je v těchto textech zdůrazňován odklon země od evropské politiky obecně, prezentovaný v jednom případě opět zástupcem opozice⁹. Jeden z textů dokonce nabízí možnou interpretaci českého postoje jako „profesionálního kverulantství“.¹⁰ Rámec odklonu od evropského směřování však v textech není přítomný jen prostřednictvím citací opozičních politiků – objevuje se také v odkazech českého tisku na materiály zahraničních zpravodajských agentur: „Hlavní příčinou je středopravicová česká vláda, která se distancovala od evropského mainstreamu v mnoha tématech, od diplomacie přes bezpečnost až po ekonomiku, a často se spojuje spíše s Washingtonem než s dalšími členy Evropské unie,“ analyzuje ve svém článku české „ne“ Palestincům agentura Reuters.¹¹ Kritický postoj KSČM vůči odklonu české vlády od proevropské politiky je v jednom z textů dokonce spojován s možným posílením pozice této strany u české veřejnosti a její šance na vládu v zemi, protože se zachovala „podstatně realističtější než vláda a prezident dohromady: ocenil[a] význam EU a po boku Unie zopakoval[a] zájem na dodržování mezinárodního práva“.¹²

Positivně je české hlasování v OSN v médiích interpretováno jako snaha neohrozit jednostrannými kroky mírový proces na Blízkém východě (tento rámec vnášejí do textů zejména zástupci vlády)¹³ a především jako důkaz konzistence české zahraniční politiky v „polistopadové“ historii země: „[...] pokud by se EU jako celek zdržela hlasování, Česko by udělalo totéž. A teprve, když se tento konsenzus rozpadl, rozhodla se Praha hlasovat proti. Tedy především jako výraz podpory Izraele, což je konzistentní polistopadový postoj České republiky. ČSSD se to teď už nemusí líbit, ale zatím to tak bylo i za jejích vlád a jde o jednu z mála setrvalých linií české zahraniční politiky vůbec.“¹⁴ Citace výše zároveň reprezentuje širší rámec tématu, v němž menšinovost českého hlasování vystupuje ve vztahu k názorové nejednotnosti Evropské unie

– texty čerpající především ze zahraničních médií upozorňují na nejasnost postoje jednotlivých zemí vůči Izraeli i na neschopnost EU jako celku dosáhnout konsenzu, přičemž jednotný postoj EU je prezentován jako určitý ideál.¹⁵

Spíše menšinovým je ve sledovaných obsazích ironický postoj vůči údajné konzistenci české zahraniční politiky po roce 1989 – autor volí paralelu s vyhlášením nezávislosti Kosova v roce 2008 (o hlasování v OSN píše dokonce jako o „palestinském Kosovu“) a touto analogií vysvětluje svůj negativní postoj k hlasování ČR: „*Ministr zahraničí Karel Schwarzenberg vysvětlil české NE palestinskému státu slovy: ‚Je to naše konzistentní politika, nepovažujeme jednostranné kroky za užitečné.‘ Tým politik byl přítom na jaře 2008 klíčovou postavou českého uznání Kosova. Jenže zatímco ‚jednostrannost‘ Palestinců spočívala v hlasování desítek států o statusu okupovaného území, Kosovo se jednostranně odtrhlo od svrchovaného Srbska. Dodnes je proto neuznala většina zemí EU, ani členů OSN, a za nezávislý stát ho navíc neschválila ani Rada bezpečnosti. Navzdory této ‚konzistentnosti‘ české diplomacie, jež připomíná spíš automatické kopírování americké politiky, nelze nad některými argumenty odpůrců Palestiny mávnout rukou.*“¹⁶

Jako zbytečně vyhocený krok je české hlasování proti rezoluci ve sledovaných médiích prezentováno zejména skrze názory odborníků, podle nichž nebylo třeba hlasovat proti, lepší by naopak bylo zdržet se hlasování jako řada dalších evropských zemí, protože současný postoj je nelogický vzhledem k obecnějším vztahům České republiky k Palestině.¹⁷ Jeden z textů dokonce uvažuje v souvislosti s hlasováním o potenciální hrozbě odvetných útoků „*militantních islamistů*“, a právě z toho důvodu implikuje, že zdržet se hlasování by bylo rozumnější.¹⁸

Velmi pozitivní postoj zaujímá k českému „menšinovému“ hlasování text, který zároveň uvozuje další významný rámeček, jemuž se věnujeme níže: dává český postoj do souvislosti s historickou zkušeností země a jejími „*morálními důvody*“, které z ní vyplývají: „*[...] má si jedna malá země dovolovat odlišný názor v rámci Evropské unie? Jediná správná odpověď zní ‚ano‘, a to bez ohledu na to, o jakou záležitost jde. A argumentuje-li třeba Španělsko v palestinské věci ‚morálními důvody‘, máme toto právo také, podle naší vlastní historické zkušenosti nebo názoru. [...] Je dobře, že Česko své hrany neobrušuje. V posledku totiž platí, že zásadové postoje nezaujímáme jen kvůli jiným zemím, ale také kvůli sobě.*“¹⁹

Mnichovské trauma, česká pomoc Izraeli v roce 1948 a procesy v padesátých letech

Jako mediální klíše již působí odkazy na historická traumata českých zemí i jiné události spjaté s historií země, které se pravidelně aktualizují v mediálních obsazích k zahraničněpolitickým událostem (Nečas–Vochocová, 2010, 2011, 2012). Typická je pro ně silná emotivnost²⁰ a více či méně explicitní důraz na možné opakování fatálních historických událostí, z nichž je vhodné se poučit. Nejoblíbenější z takových historických paralel je trauma mnichovské. Do obsahů vztahujících se k hlasování o Palestině bylo pravděpodobně vneseno skrze citaci Benjamina Netanjahua²¹, a je tak možné sledovat, podobně jako u řady jiných témat (ibid.), jak média reprodukují, resp. významňují agendu politických aktérů a jimi preferované rámcování událostí: „*Netanjahu zahrál při návštěvě na citlivou ‚českou strunu‘ i svým prohlášením, že historie*

ukázala, že to, co je správné, nemusí být populární. V roce 1938 v Mnichově přinutily podle něj vůdčí mocnosti světa hrdě demokratické Československo, aby obětovalo svůj životní zájem. „Tyto ústupky Československa však vydláždily cestu k válce. Poučili jste se stejně jako Izrael,“ řekl o minulosti Netanjahu. “²²

Tato citace zároveň odkazuje k širšímu rámci poučení se z historie, díky němuž jsou některé země (podle jednoho z autorů anglosaské a především postkomunistické)²³ „ochotnější rozumět izraelské touze po bezpečnosti a nedůvěře k hezkým slovům“, a Česko je tak „jen vyhraněným případem obecnější tendence“.²⁴

Rámec Mnichova je přítomný i v dopise čtenáře publikovaném den poté, co média citovala tuto Netanjahuovu historickou paralelu. Jednostranně protipalestinský text navíc rozšiřuje historické odkazy o rok 1948, který spojuje s významným okamžikem v dějinách česko(slovensko)-izraelských vztahů: „*Neodpustím si analogii, o které bychom v Česku mohli něco znát. Je rok 1938 a mírotvorci celé Evropy důrazně požadují od Československa (v té době demokratického stejně jako dnešní Izrael), aby odstoupilo od svých, pro jeho obranu klíčových území v Sudetech ve prospěch v té době nacistického Německa (Hamás má určitě blíže k fašistům než k demokracii). Ti pacifisté bohužel představovali v Evropě většinový názor a Československo přišlo po Mnichovu i o hypotetickou šanci se bránit. A pozdější vojenská pomoc Izraeli je jeden z mála okamžiků jeho poválečné historie, na které můžeme být dnes hrdí.*“²⁵ Jeden z textů pak v souvislosti s hlasováním o Palestině v OSN aktualizuje i rámec politických procesů v Československu v padesátých letech 20. století související s proměnou přístupu sovětského bloku k Izraeli.²⁶

Na možnou mytologizaci vztahu mezi Českou republikou a Izraelem, která je patrná z řady mediálních obsahů, ať už se jedná o dopis čtenáře výše, vzpomínky veterána izraelsko-arabských konfliktů z Českého Těšína²⁷ nebo názory redaktorů²⁸, upozorňuje text, který interpretuje „českou solidaritu s Izraelem“ jako důsledek identifikace s touto zemí. Navzdory jisté demytizaci považuje autor tuto „spřízněnost osudem a velikostí“ za podstatnou: „*Když analyzujeme to, jak se někteří politici (i novináři) vyjadřují o Izraeli, najdeme v jejich výročích velkou míru identifikace s Izraelem. Platí to zejména o střední a starší generaci a jejich historických traumatech: Izrael je ‚malá země uprostřed nepřátel‘, je to ‚jediná demokracie‘, kterou ‚nesmíme zradit‘. Je na rozhodnutí každého, zda tento postoj bude hodnotit jako ‚morální‘ nebo ‚mytologický‘, ale zůstává důležitým faktorem.*“²⁹

Izraelské trucgesto, obtížný přítel a mírový proces na Blízkém východě

Na hlasování o rezoluci měnící status Palestiny vůči OSN se úzce váže i související událost – prohlášení Izraele, že bude pokračovat ve výstavbě osad na palestinském území. Toto izraelské rozhodnutí je v médiích dominantně hodnoceno velmi negativně – jako „izraelské trucgesto“, „agresivní politika osadnictví“³⁰ nebo v mírně polehčujícím tónu jako „izraelská odveta“³¹. Texty zdůrazňují rozhořčení mezinárodního společenství nad tímto krokem Izraele³² a některé upozorňují, že „*Západ ztrácí s Izraelem trpělivost*“³³. Řada z nich rámcuje událost v souvislosti s blížícími se volbami v Izraeli a spekuluje o možném negativním vlivu izraelské akce na Netanjahu-

ovy předvolební preference.³⁴ Některé z textů zároveň interpretují rozhodnutí Izraele jako potenciální posílení pozice hnutí Hamás: „*Izraelská vláda však pokračující výstavbou osad na palestinském území podkopala autoritu Abbáse a jeho vlády Fatahu téměř na pokraj neschopnosti. Stále více Palestinců, kteří už mají po krk marnosti toho, co se dosud označuje jako ‚mírový proces‘, začíná věřit, že úhlavní soupeř Fatahu, totiž islamistické hnutí Hamás vládnuocí v Gaze, má účinnější metody, jak vybědnout ze současné bezvýchodné situace. Ve světle neúspěšnosti Abbásových pokojných metod se alternativa v podobě násilí jeví jako stále atraktivnější možnost.*“³⁵

Silným rámcem této události je kritika Izraele ze strany evropských zemí, které jsou ale, jak je v textech zdůrazňováno, vůči Izraeli v dlouhodobě přátelském vztahu. Česká média se věnují zejména reakci zástupců České republiky a Německa, tedy českého ministra zahraničních věcí Schwarzenberga a německé kancléřky Merkelové: „*Tady jsme zaujali postoj, že tento krok je horší než zločin. Je to blbost,‘ řekl na adresu izraelského plánu šéf české diplomacie Karel Schwarzenberg. Podle něj jde o velkou překážku blízkovýchodního smíření. ‚Člověk musí i k přátelům někdy být otevřený a říci jim, že dělají chyby,‘ řekl Schwarzenberg a dodal, že věří, že Izrael ustoupí.*“³⁶ Situace je interpretována jako určité kárání Izraele, přičemž obě země, ČR i Německo, vystupují z jednoznačně nadřazené pozice – „*Diplomat Izraele na kobeřečku u Schwarzenberga*“³⁷; „*Premiér dostává ‚kartáč‘*“ nebo „*dnes to schytá (Netanjahu – pozn. aut.) i od Merkelové*“³⁸. Důraz na přátelství zemí vůči Izraeli prostupuje i těmito texty, ačkoli v podobě poukazů na „*dobu ledovou*“³⁹ mezi izraelským premiérem a německou kancléřkou nebo na to, že Netanjahu je pro Německo „*obtížný přítel*“⁴⁰. V kontextu České republiky jsou tyto kritické reakce v nápadném kontrastu s texty, které se věnují Netanjahuově návštěvě Prahy, kam přijel poděkovat za české hlasování v OSN, a které jsou ve vztahu k tématu hlasování jedním z nápadných rámců⁴¹.

Silně kriticky vůči Izraeli vyznívá také rámeček aktualizující odkazy ke kolonializaci nebo okupaci – média v tomto smyslu píšou v souvislosti s izraelským plánem na výstavbu osad o „*strategicky motivovaném záboru okupovaného území*“, „*počínání obvyklé[m] v minulém, či spíše předminulém století. Totiž plánovitě[m] etnické[m] osídlování cizího území*“⁴² (přičemž autor textu zdůrazňuje, že není „*odpůrce Státu Izrael. Naopak*“) nebo Izrael přirovnávají k „*poloimperální mocnost[i], která používá tradiční koloniální metody*“⁴³.

V nejobecnějším smyslu tedy mediální obsahy týkající se hlasování o „palestinské“ rezoluci v OSN událost rámcují jako „*prohru*“ Izraele⁴⁴ nebo „*velkou porážku politiky premiéra Netanjahua*“⁴⁵. V menšině jsou texty, které dávají prostor citacím premiéra Netanjahua, jenž viní svět z uplatňování „*dvojího metru*“ vůči Izraeli a Palestině⁴⁶, nebo zmínky o „*evropském komorním antisionismu*“, jehož perspektivou je Izrael vždy vnímán jako agresor, ačkoli se jen brání.⁴⁷ Významný a nejednoznačný je v textech rámeček mírového procesu na Blízkém východě – podle některých textů může přijetí rezoluce OSN o novém statusu Palestiny mírový proces ohrozit svou jednostranností⁴⁸, jiní autoři upozorňují na to, že mírový proces stagnuje „*už skoro čtyři roky – od chvíle, kdy v Izraeli nastoupila pravicová vláda Benjamina Netanjahua*“⁴⁹.

Krize eurozóny

Tématem, které v zahraničněpolitické agendě českých médií přetrvává z předechozích let, je hospodářská a politická situace Evropské unie a zejména zájem o vývoj v eurozóně. Induktivní analýza mediálních obsahů k tématu odhalila vedle ústředních témat a jejich kontextualizace (rámcování) také klíčové aktéry jednotlivých dílčích událostí. Jsou jimi především Německo (silně personalizované skrze kancléřku Angelu Merkelovou) jako silný evropský aktér, Řecko jako symbol krize (následované Španělskem⁵⁰ a dalšími státy jižní Evropy), USA, Rusko a Čína jako mimoevropské referenční ekonomiky, Francie (ve spojení s Německem a s ohledem na prezidentské volby, ale také jako „časovaná bomba“⁵¹, tedy další ohrožení ekonomické stability EU). Spíše výjimečně se v textech objevují další státy, jež slouží jako paralela k situaci Řecka nebo možný návod k řešení současné evropské krize: Kypr jako příklad ohrožené země (texty zmiňují zejména obavy o jeho ekonomickou situaci s ohledem na status země jako daňového ráje⁵²), Švédsko a Finsko jako země „s relevantní zkušeností“ s oddlužováním v důsledku bankovních krizí poč. devadesátých let 20. století⁵³, Slovinsko jako případová studie nástupu krize⁵⁴ nebo Island jako úspěšné řešení⁵⁵, ale zároveň univerzálně nepřenositelný příklad⁵⁶. Rámčům vztahujícím k evropskému dění Českou republiku se věnujeme samostatně, mezi nejvýraznějšími aktéry jsou podle očekávání premiér Petr Nečas a prezident Václav Klaus, ale také např. guvernér České národní banky Miroslav Singer. Obecně v médiích převažuje důraz na to, že krize v Evropě trvá, navzdory tomu je ale eurozóna stále kompletní. Přesto, „smělý cíl stát se do roku 2010 ekonomicky nejsilnějším regionem světa“ není realizován,⁵⁷ Evropa je naopak prezentována jako „brzda světové ekonomiky“⁵⁸ a krize, jejíž trvání jeden z textů odhaduje i na více než 10 let⁵⁹, je označena za „dluhov[ou] kocovinu“⁶⁰.

Německo: silný hráč, ale ne diktátor

Nejvýraznějším zahraničním aktérem tématu je Německo, nezdídko personalizované prostřednictvím kancléřky A. Merkelové⁶¹. Ta je většinou textů prezentována jako žena ve velmi silné pozici⁶² – jedním z nápadných příkladů je text, který o ní píše jako o autorce „nových příkázání“, jež přijalo 25 zemí a „rituálně tak obětovalo svou hospodářskou suverenitu“: „Nikdy nebudeš mít strukturální deficit. Vždy splatíš své nadměrné dluhy. Do své ústavy zakomponuješ pravidlo vyrovnaného rozpočtu a podřídíš se pravomoci Soudního dvora Evropské unie... Německé kancléřce Angele Merkelové trvalo jen o trochu déle než 40 dnů a 40 nocí, aby přišla s novými příkázáními v oblasti fiskální disciplíny. Na summitu v Bruselu se minulý týden 25 evropských vrcholných politiků zavázalo tato pravidla dodržovat a rituálně obětovalo svou hospodářskou suverenitu.“⁶³ Přestože text konstatuje, že „[d]ohody o snížení rozpočtových deficitů v Evropě bylo dosaženo za cenu rostoucího demokratického deficitu“, zároveň zdůrazňuje, že „pro některé země je EU zárukou demokracie“ a že měnová unie nebude ignorovat kritické hlasy svých členů.

Silná pozice Merkelové vyniká také v kontextu česko-německých vztahů – ten se zaměřuje zejména na pražskou návštěvu kancléřky, která přijela do ČR „hasit české ‚ne‘ fiskálnímu paktu eurozóny“ a „ujistila premiéra Petra Nečase“, že Německo nebude „na Česko tlačit, aby podepsalo evropskou fiskální dohodu“.⁶⁴

O cestě Merkelové do Řecka je naopak referováno jako o cestě „do jámy lvové“, protože „[v]e vztazích obou zemí totiž bylo v minulých dvou letech rozbito příliš mnoho politického porcelánu. I když se už asi nikdy nepovede slepit zase všechno dohromady a dát do původního stavu, není na podobné pokusy nikdy pozdě“.⁶⁵ S Řeckem, ale i dalšími zeměmi jižní Evropy, pak některé z textů spojují protiněmecké nálady, k nimž vede především přísný přístup země k „rozpočtové kázní“: „Především na jihu Evropy mají negativní emoce jeden společný terč: Německo. Nejsilnější evropská ekonomika nejvíce přispívá na záchranu bankrotujících zemí. Na oplátku od nich ovšem požaduje minimálně stejnou kázeň a sebezapření, jaké ordinuje u sebe doma.“⁶⁶

Zdůrazňovaná dominance Německa (či Merkelové) v Evropě je ale v médiích také různými způsoby demytizována. Některé články potvrzují silnou pozici země, ale brání se vnímání Německa jako diktátora, jak údajně zemi a její představitelku zobrazují některá média na jihu Evropy: „Různé napůl bulvární noviny v Itálii nebo Řecku zobrazují kancléřku Merkelovou s hitlerovským knírkem a píše o čtvrté říši. Je jasné, že Německo je zdaleka nejdůležitějším hráčem v současné dluhové krizi. [...] Eurozóna ale jinak rozhodně nestrádá pod nějakým německým diktátem. Berlín za poslední skoro tři roky nescetněkrát ustoupil a přijal něco, co označoval za nemyslitelné: vždyť už samotnou pomoc jiným zemím původně Angela Merkelová prohlašovala za nepřijatelnou. Také v případě zdrženlivé role Evropské centrální banky je Německo téměř v izolaci...“⁶⁷ Naopak kriticky se vůči pozici Německa staví text, který odkazuje ke dvěma světovým válkám a implikuje, že hrozí, že Německo, pokud spolu s Francií „nezmění kurz“, „zničí evropský řád potřeť“⁶⁸. V jednom z článků se také objevuje kritika nedostatečné evropské solidarity a ochoty „sdílet potíže všech svých částí“, přestože podle autora německá (ale i česká) prosperita plyne z dluhů jižních zemí. Proto by podle něj bylo lépe, kdyby Němci „ony dluhy jihu Evropy, zatáhli“.⁶⁹

Řecko: bud' eurokatarze, nebo Eurotitanic

Vzhledem k ekonomické situaci Řecka je samozřejmě dominantním rámcem ve vztahu k této zemi v mediálních obsazích jeho slabá pozice v EU – texty se zaměřují především na možný odchod Řecka z eurozóny a jeho dopady. Názorové texty se v podstatě dělí na ty, které prosazují odchod země z EU označovaný jako „eurokatarze“⁷⁰ nebo „euroexit“⁷¹, a ty, které před ním varují. Podle prvních jsou „další miliardové půjčky“ zemi „jen koulí na noze“⁷², Řecko odchodem z eurozóny zachrání sebe i zbytek Evropy⁷³, popř. státním bankrotem nastoupí cestu prosperity: „[...] argentinská metropole /Buenos Aires – pozn. aut./ je dokladem toho, že státní bankrot není koncem, ale začátkem prosperity. [...] Pokud by Řecko vypadlo z eurozóny před dvěma lety, kdy bylo zcela jasné, že fakticky zbankrotovalo, žádný dominový efekt a přesun krize do Portugalska, Španělska či Itálie by se nekonaly. Další uhýbání před přijetím nesporně bolestivých a nepopulárních a dnes už i hodně riskantních kroků znamená jen to, že k zemím, které budou čelit případnému dominovému efektu, přibude například Francie a Belgie. A bude hůř.“⁷⁴ Podle jednoho z kritických textů (který *de facto* také vyzývá k odchodu Řecka z eurozóny) Řecko spekuluje se svojí situací a vědomě oslabuje ostatní evropské státy – autor to nazývá „syndromem feldkuráta Katze“: „Řeční radikálové neskřývají přesvědčení, že zadlužení jejich země je

už tak vysoké, že vyhazov z eurozóny by nejhůř postihl ostatní státy s eurem, hlavně ty nejvíce ohrožené. A tak v největší slabině své země vidí její silnou stránku, již je třeba politicky využít. Obrazně řečeno, žijí se syndromem feldkuráta Katze: jako by spolu s haškovskou postavičkou říkali: „To se nám to bude žít, když nám lidé tolik napůjčovali!“ Tuto souvislost je třeba mít na paměti, když posuzujeme valící se vlnu varování před možným odchodem Atén z eurozóny.⁷⁵ Na všechny „slabé kusy“ v EU, tedy všechny neohroženější země, pak tento přístup „eurokatarze“ zobecňuje autorka, podle níž je nežádoucí „dělit kapříky“, ale je naopak třeba „oddělit slabé kusy“ a ze silných udělat evropské tygry. Tento silně metaforický text pracuje také s průměrem Německa k „silnějšímu psovi“ nebo metaforou „Eurotitanicu“: „Předpokládat, že se eurozóna v průběhu několika měsíců poklidně rozdělí, či naopak víc centralizuje, je utopie. Místo toho budou periferní země čekat na další dodávku ‚kapříků‘ odkudkoliv a Německo bude stále přepočítávat, kolik ho stojí pozice silnějšího psa. A na podzim začne nová série jménem Eurotitanic.“⁷⁶ Z opoziční perspektivy je naopak odchod Řecka problémem, zejména kvůli tržním mechanismům a ohrožení ostatních zemí spekulacemi: „Dobře. Řecko není samo o sobě významná ekonomika. Má se k Evropě jako Portoriko či Havaj k USA. Největší potíž ovšem je, že vznikne-li tu možnost (nebo volba) odchodu z eurozóny, začnou na takovou variantu finanční trhy spekulovat. Takové spekulace se pak mohou s plnou silou rozjet proti Španělsku, Portugalsku a Itálii. A pokud začnou lidé vybírat vklady v těchto zemích, nic už pak nezabrání katastrofě.“⁷⁷ Solidárnější přístup zdůrazňuje význam Řecka jako mementa pro ČR⁷⁸ i pro celou Evropu: „A staneme-li se všichni Řeky?“ stojí v pondělním editoriale deníku Libération. List pokračuje: „To, co je dnes vnucováno této zemi, válcované a ponižované evropskými partnery, bude jednou nařízeno Itálii, Portugalsku a – proč by ne? – Francii. Evropa léčí nemoc tak, že zabíjí pacienta.‘ Tohle Evropa nedělá jen Řecku nebo eurozóně, nýbrž Evropě veškeré. Sobě i světu.“⁷⁹

Zajímavý je rámec vztahující ekonomickou situaci Řecka k jeho zbrojení, který aktualizuje jeden z textů: země navzdory krizi nijak neomezuje výdaje do armády, což může podle autora posílit hlasy zpochybňující finanční pomoc Řecku: „Paradoxně ale příliš velké problémy s financováním armády nepociťuje na pokraji bankrotu stojící Řecko. [...] Evropská komise v minulém roce doporučila Řecku snížení vojenských výdajů, ale dosud nebylo oznámeno nic konkrétního. Měla by tak ale učinit co nejdříve, v opačném případě to může přispět k dalším hlasům zpochybňujícím masivní finanční pomoc Řecku v zájmu záchrany eurozóny.“⁸⁰

Přímo k České republice bývá Řecko v textech nejčastěji vztaženo buď jako memento (viz výše), nebo hrozba „přelití řecké náklady do zbytku Evropy“⁸¹ spolu s negativními ekonomickými dopady v ČR. Nejen na Řecko, ale i na ostatní jihoevropské země tyto obavy vztahuje článek s jednoznačně xenofobním titulkem, podle kterého „Česko bude platit za líné jižany“⁸². Naopak přístup, podle kterého odchod Řecka z EU není výrazným ohrožením stability kontinentu, v českém kontextu reprezentuje V. Klaus, který situaci spojuje s rozdělením československé měny začátkem devadesátých let 20. století: „Klidný zůstává prezident Václav Klaus. Na konferenci Chicagské rady pro globální záležitosti odmítl hlasy, že by odchod Řecka z eurozóny byl

*katastrofou. Připomněl v této souvislosti pokojné rozdělení společné měny při rozpadu česko-slovenské federace.*⁸³

Česko: bezpečný přístav i kazisvět

Česká republika jako aktér je v kontextu krize eurozóny prezentována opět ve dvou protichůdných polohách – jako „*bezpečný přístav*“⁸⁴, ale také jako „*ostrůvek nejistot uprostřed Evropy*“⁸⁵. První perspektiva se týká zejména bankovního sektoru a zdůrazňuje, že euroskeptický pohled je v současné situaci výhodou. Dobrá kondice českého bankovního sektoru je totiž připisována fungování České národní banky pod vedením guvernéra M. Singera, který byl oceněn mezi „*nejlepší[mí] šéfy centrálních bank v Evropské unii*“ a jehož skeptický pohled na evropskou integraci je známý: „*Český guvernéř si příznivé ocenění zasloužil mimo jiné tím, že se na rozdíl od Draghiho nemusí pouštět do nestandardních operací a drží se definice centrálního bankovníctví v jeho původním, předkrizovém pojetí. Při pohledu na českou ekonomiku, bankovní sektor nebo inflaci je jasné, že ČNB zvládá svoji úlohu velmi dobře. Kondici finančního sektoru by Česku mohla západní Evropa závidět...*“⁸⁶ Ve stejném smyslu je Česko vyzdvihováno prostřednictvím citace profesionála z oblasti bankovníctví, který označuje české banky za jedny z nejbezpečnějších ve světě.⁸⁷ Oproti tomu nestabilita České republiky je zdůrazňována především v souvislosti s českým odmítáním cesty k bankovní unii, jejímž „*přímým důsledkem*“ se podle autora stane unie politická. Níže citovaný text se vyznačuje silně proevropskou rétorikou zaměřenou proti vrcholným politikům v ČR, které popisuje jako provinční, s velmi slabým pocitem „*sounáležitosti s evropskými procesy*“, v důsledku jejichž rozhodnutí se země politicky, ale i ekonomicky izoluje: „*Zatímco bude na našem území platit veškerá regulace jednotného vnitřního trhu Unie, o finančních a rozpočtových pravidlech se bude rozhodovat jen mezi představiteli politické unie. A Česku – pokud ovšem nebude chtít z EU vystoupit – pak nezbude nic jiného než cizí rozhodnutí převzít. Navíc se staneme ostrůvkem nejistot uprostřed Evropy pro zahraniční investice z euro-amerického prostoru. [...] V rámci této konkurence nebude mít Česká republika jako investiční výhodu co nabídnout.*“⁸⁸ Euroskeptický postoj české vlády je velmi specificky rámcován také jako důsledek „*podvědomého pradávného reflexu vůči Vídni*“⁸⁹. „*Obezřetnost a opatrnost*“ České republiky ve vztahu k bankovní unii jsou ale vysvětlovány také jako pozitivum a některé texty je vztahují opět ke specifické situaci českých bank, které „*jsou zdravé, neposkytovaly hypotéky v eurech a švýcarských francích, jsou vlastněny z eurozóny a své matky zatím sytí a živí, nikoli naopak*“.⁹⁰ Některé texty bankovní unii přímo odmítají jako projev přílišných vládních zásahů⁹¹ nebo „*koště na zametení problémů eura pod koberec*“⁹².

V obecném smyslu „českému“ kontextu krize eurozóny jako tradičně (Nečas–Vochocová, 2010, 2011, 2012) dominuje několik individuálních aktérů – vysoce postavených politiků. Nejvýraznější prostor dostávají vzhledem ke svým činům či výrokům vztahujícím se k EU V. Klaus a P. Nečas.

Tematizována jsou Klausova vyjádření o Řecích jako „*líných pijácích ouza, kteří jen leží ve stínu cypřišů místo toho, aby více pracovali*“⁹³ nebo prezidentova nová

kniha, kterou autor textu zčásti ironizuje, ale Klause zároveň označuje za jednoho z mála evropských politiků, kteří nabízejí „v pravý čas promyšlené východisko“: „Až to vypadá, jako by byl český prezident evropským prorokem. Na to by však mohli tvůrci eurointegračního experimentu namítnout, že jen ten nic nezkaží, kdo jako Klaus hájí status quo a trvá na Evropě národních států.“⁹⁴ Mediální pozornost získal prezident Klaus díky tomu, že odmítl podepsat doplněk *Lisabonské smlouvy* týkající se „eurovalu“, tedy Evropského stabilizačního mechanismu – média citují jeho vyjádření, že „euroval je věc zrušitelná, nesmyslná a absurdní“⁹⁵, a také zdůrazňují, že Klaus je v tomto postoji osamocen, bez politické podpory, což je patrné i z reakcí ministra zahraničních věcí K. Schwarzenberga: „Je to blbý. Vypadáme v Evropě zase jako šašci, komentoval situaci ministr zahraničí Karel Schwarzenberg (aniž by dodal, co on nebo jeho úřad podnikli, aby Klause přesvědčili o smyslu jeho formálního souhlasu).“⁹⁶

K V. Klausovi jako hlavnímu aktérovi se váží také oblíbené historické paralely – často je zmiňována jeho zkušenost s rozdělením federace a československé koruny jako paralela k možnému rozpadu eurozóny⁹⁷ a v souvislosti s ním se aktualizují také oblíbený mnichovský rámec a rámec hrozby Ruska, když autor vztahuje Klausovo vyjádření, že má Česko být „suverénní a sebevědomou zemí“, k situaci v první polovině 20. století. Upozorňuje, že „když jste v bezpečí a nic se vám nemůže stát, hezky se mluví o suverenitě a sebevědomí“, vyzdvihuje význam EU pro mír v Evropě a spekuluje, jak by se Klaus zachoval před druhou světovou válkou a v roce 1948.⁹⁸

Premiérovi Nečasovi věnovala média pozornost zejména v souvislosti se smlouvou o rozpočtové odpovědnosti, k níž se Česká republika spolu s Velkou Británií nepřipojila. Kritické texty Nečasův krok interpretují jako důsledek vlivu V. Klause na jeho rozhodování a píší o něm jako o „Klausovu pohůnkovi“⁹⁹, vidí příčinu rozhodnutí v tom, že si Nečas „zase neví rady s prezidentem Klausem“¹⁰⁰, nebo ještě explicitněji konstatují: „Kdyby totiž /Nečas – pozn. aut./ otevřeně řekl, že podpis odmítá poté, co mu prezident Klaus dopisem sdělil, že smlouvu stejně nepodepíše, předvedl by se před premiéry a prezidenty EU jako úplný tajtrlík. Vždyť co je to za šéfa výkonné moci, když nedokáže zvládnout ani kaprice prezidenta, který je v české politice spíše symbolickou a ceremoniální figurou bez významných pravomocí?“¹⁰¹ Odmítnutí podepsat smlouvu je hodnoceno také jako „akt čirého kazisvětství“, jako „fatální okamžik“, akt, který „na dlouhé roky předurčí naše postavení v Evropě“, jako „nepřátelské gesto“ nebo „karambol“.¹⁰²

Nečasův krok je vnímán také z hlediska vnitropolitických zájmů jeho strany jako „vysoká hra ODS o euro v ČR“¹⁰³ nebo jako předvolební strategie ODS, která musí vyhrodit svoji protiunijní politiku, aby si získala podobně smýšlející voliče.¹⁰⁴ V souvislosti s kontroverzním rozhodnutím se aktualizuje také rámec koaličních sporů eskalovaných touto událostí jako „neschopnost dohodnout se na vlastním dvorku“¹⁰⁵. Jeden z textů přímo reflektuje vztahy v české zahraniční politice, která „je rozdrobena mezi premiérem, prezidentem a ministrem zahraničí, nově přibyl i ministr průmyslu a obchodu“.¹⁰⁶

Rozhodnutí nepodepsat smlouvu o rozpočtové odpovědnosti je však v médiích interpretováno také jako pozitivní krok, ať už proto, že z dlouhodobého pohledu podle autora ČR i Británie „na nesouhlasu vydělají“¹⁰⁷, nebo vzhledem k přesvědčení autora, že dokud máme vlastní měnu, je třeba, abychom za ni sami nesli zodpovědnost.¹⁰⁸

USA, Čína a Rusko – inspirace, příležitost i hrozba

Zejména tyto tři vlivné země mimo Evropskou unii zmiňují média v kontextu evropské ekonomické krize. Spojené státy americké slouží jako příklad vzrůstající se ekonomiky¹⁰⁹ a možná záchrana EU, ať už ekonomická¹¹⁰, nebo prostřednictvím inspirace politickým systémem USA. V souvislosti s jeho adopcí Evropskou unií ale jeden z textů o fiskální unii v oblíbené studenoválečné reminiscenci ironicky poukazuje na to, že je pravděpodobnější, že z EU vnikne Sovětský svaz: „*Brusel zkouší větší integraci. Něco jako fiskální unii k již existující měnové unii. Zkusí se to udělat ve stylu USA – dát na jednu hromadu všechny daňové příjmy, platit z toho zdravotnictví, penze a případně proti deficitům vydávat společný evropský dluhopis. Ale jak znám Brusel, vznikne spíš (Sovětský) svaz než Státy. Na zdraví!*“¹¹¹ Na podobná klíše o ruské hrozbě (Nečas–Vochocová, 2010, 2011, 2012) odkazují i texty re/produkcující v souvislosti s menšinovým rozhodnutím české vlády v EU vyjádření o tom, že bez „*fiskálního kompaktu skončíme Rusům na lopatě*“¹¹², nebo poukazující na „*imperální zájmy Ruska*“: „*Historicky seriózní je tázání, zda opět nesměřujeme k Východu. Nelze ignorovat vlivné promoskevské zájmy na české scéně. Oslabení Evropy, při odklonu Američanů, je imperiálním zájmem Kremlu. Již jsme byli ‚přetlačeni‘ v protiraketové obraně; existuje tedy důvod, proč by si Kreml nevšiml, že se z Unie vyděluje nový trojský kůň?*“¹¹³ Před posílením moci ruských oligarchů pak varuje text, podle kterého právě movití Rusové budou profitovat z případné evropské finanční pomoci Kypru, protože „*mají v tavných bankách uloženy miliardy často špinavých dolarů*“¹¹⁴.

Jako možný historický vzor naopak Rusko, resp. Sovětský svaz vystupuje prostřednictvím rámce, který hledá paralelu k hrozícímu rozpadu Evropské unie v rozpadu SSSR: „*Ještě v roce 1985, a dokonce i v roce 1989 byl rozpad Sovětského svazu pro analytiku nepředstavitelný – stejně jako je pro experty dnes nepředstavitelný rozpad Evropské unie. [...] Událost, která byla v roce 1985 nemyslitelná, byla už v roce 1995 prohlášena za nevyhnutelnou. Právě tento osudový zvrat, tento náhlý přechod od ‚nemyslitelného‘ k ‚nevyhnutelnému‘ dělá z rozpadu Sovětského svazu užitečný rámec pro současnou debatu o budoucnosti evropské krize a o výzvách, jimž evropští lídři čelí.*“¹¹⁵ Paralelu mezi Evropskou unií a Sovětským svazem (to, že „*Brusel je jakási nová Moskva a Unie nový Sovětský svaz*“) ale odmítá další z textů jako „*mýtus*“, který „*straší v mnoha stranických hlavách*“, ačkoli „*má od reality a chodu Unie daleko*“.¹¹⁶ Spíše menšinový je rámec, který Rusko (a Ukrajinu) vnímá jako alternativu pro export z České republiky v situaci, kdy eurozóna není atraktivním odbytištěm.¹¹⁷

Třetí z vlivných států mimo EU, Čína, je součástí tématu jako země, která předstihne evropskou ekonomiku už v roce 2013¹¹⁸, ale také jako možný zachránce eurozóny – ovšem s odkazem na to, že je to v jejím ekonomickém zájmu, protože krize eurozóny je hlavní příčinou možného ekonomického úpadku Číny¹¹⁹: „*Čínský prezident Wen Ťia-pao poprvé oficiálně potvrdil, že se jeho země bude více angažovat v záchranných fondech eurozóny. [...] Je ale jasné, že hlavním cílem není charita, ale ochrana vlastních zájmů v Evropě. Například MMF varoval, že hluboká recese na starém kontinentu by Čínu připravila až o polovinu hospodářského růstu, který se letos odhaduje na 8,2 procenta.*“¹²⁰ S provázaností evropské a čínské ekonomiky souvisí i rámec nedemokratické Číny, tedy varování, že sílící ekonomika oslabuje možnost

Západu apelovat na demokratizaci režimu v zemi: „Zvyšující se čínský ekonomický vliv na globální ekonomiku ale povede k tomu, že Čína bude ještě asertivnější než dosud k výtkaům Západu ohledně nedemokratičnosti politického systému.“¹²¹ Tentyž text ale zároveň spekuluje, že čínský systém meritokracie by možná mohl být vzorem i pro západní země, popř. konkrétně pro Českou republiku: „Podle profesora Zhanga Weiwei je nyní Čína největší světovou laboratoří ekonomických, společenských a politických změn a čínská meritokracie s modelem ‚výběr+volba‘ může soutěžit s americkým modelem volební demokracie. Může se nám to zdát nabubřelé a v rozporu i s naším pojetím demokratického vládnutí. Nicméně otázkou je, zda se postupně nestává nefunkční za situace, kdy máme v parlamentu nevolenou ‚politickou stranu‘, odsouzené nebo stíhané zákonodárce a za sebou zkušenost z ‚demokratického‘ protlačování zákonů s pomocí ‚pozitivní motivace‘. A deficitů demokratického vládnutí by se našlo dost i u ostatních zemí Západu, ve Spojených státech i v Evropské unii.“¹²²

Krise v Evropě jako ohrožení demokracie, nebo cesta k lepší Unii?

V souvislosti s krizí eurozóny texty pochopitelně pracují i s předpokladem možného rozpadu Unie, nebo alespoň její výrazné transformace. Proevropské hlasy v médiích označují Evropskou unii za záruku demokracie, zejména v České republice, kde podle jednoho z autorů dochází „k částečné ‚privatizaci‘ demokracie“ a „bez evropského zakotvení a při politické nestabilitě“ by tak vývoj „mohl jít velmi nebezpečným směrem“.¹²³ V obecnější perspektivě se podobné názory objevují v textech, které upozorňují na politické důsledky krize, jimiž jsou zejména obrat voličů k levici (především na příkladu francouzských prezidentských voleb), ale také k politickým extrémům, nenávisti a netoleranci: „Levicový posun v Evropě, neboli ‚Evropské jaro‘, tak už někteří komentátoři pokřtili nynější vývoj ve Francii a Řecku. Škrty pravicových vlád narážejí na odpor. Obrat jiným politickým směrem definitivně potvrdilo druhé kolo prezidentských voleb ve Francii, které skončilo vítězstvím socialistického kandidáta Françoise Hollanda. Tento posun však nemusí být jen levicový. Výsledky prvního kola voleb ukázaly, že skoro třetina občanů, kteří šli k urnám, volila extremistické strany: pravicovou Národní frontu Marine Le Penové (19 %) a komunistickou Levicovou frontu (11 %). Nejhorší na tom je to, že podle řady komentátorů tyto výsledky jen potvrzují celoevropský trend. ‚Lze hledat útěchu v tom, že na Breivika budeme nahlížet jako na osamoceného blázna, jehož čin byl ojedinělým případem. Avšak skutečnost je taková, že nenávist a netolerance v dnešní Evropě jsou na vzrůstu,‘ soudí Benjamin Ward, zástupce ředitele pro evropské a středoasijské oddělení Human Rights Watch.“¹²⁴ Krize je však vnímána také jako možná cesta k lepší Evropské unii, která „více než kdy jindy potřebuje reformu“.¹²⁵

Silně euroskeptický pohled pak Evropskou unii představuje jako jeden z „vynálezů zkázy“¹²⁶ a celý koncept sjednocení Evropy považuje za „mýtus levice“¹²⁷. Jeden z textů dokonce implikuje, že mýtem je celá interpretace evropské krize v kontextu ekonomických principů, tedy jako krize kapitalismu, protože se ve skutečnosti jedná o krizi politickou: „Zvláštností evropské krize je to, že s globálními vlivy souvisí jen málo, přestože tradičně sebestředná Evropa své problémy hned chápe jako soudný den kapitalismu. Jasným důkazem, že evropská krize je především politická, ne eko-

*nomická, budiž fakt, že celkový dluh EU i eurozóny je mnohem nižší než americký či japonský, celkový součet rozpočtových schodků eurozóny je taktéž nižší, a eurozóna jako celek má dokonce přebytek běžného účtu platební bilance. Vleklá krize eurozóny tedy pramení především z nedovařenosti projektu eura, jemuž chybí institucionální základ jako společné ministerstvo financí, společný evropský dluhopis nebo i nějaká společná daň. Je to tedy krize politická, krize evropské solidarity a identity – s nějakou krizí globálního kapitalismu nemá vůbec nic společného.*¹²⁸

Nálepky a akronymy – krize jako inspirace pro jazyk

V řadě textů věnujících se krizi eurozóny média užívají jazykové novotvary, jimiž označují jedince nebo skupiny s pozitivním či negativním vztahem k EU a které mají zároveň hodnotící charakter („*vlezdobruselista*“¹²⁹ nebo „*eurohujer*“¹³⁰ karikující pozitivní vztah k EU, „*euroalergik*“¹³¹ nebo „*eurofob*“¹³² jako označení pro skeptický přístup vůči Unii). Jeden z autorů pro české prostředí vysvětluje a užívá také pojem „*drachmagedon* [...] zahrnující v sobě jak stav, v němž se současné Řecko nachází, tak obavu z toho, co by se mohlo stát, pokud by skutečně zkrachovalo, či opustilo eurozónu a nuceně se vrátilo k drachmě“.¹³³ Nejen že média s těmito výrazy pracují (a často je zřejmě sama vytvářejí), ale článek citovaný níže jazykové hříčky nastoluje i jako samotné hlavní téma textu. Je možné interpretovat ho jako příklad sémantické moci médií, která vytvářejí nové jazykové tvary a zpětně je ve své agendě tematizují jako relevantní jev, čímž zároveň potenciálně zvyšují jejich šanci uchytit se v jazyce, přestože součástí textu je i určitá dekonstrukce tohoto fenoménu prostřednictvím vyjádření jazykovědce: „*Bude tahounem Evropské unie po Merkozým duo Homer, či Merde? Problémy eurozóny obohatily český jazyk o zajímavá nová slova. [...] Z hlediska jazyka jde spíše o takzvané okazionalismy či publicismy. Mají upoutat čtenáře, posluchače nebo diváka. Na rozdíl od neologismů se do běžné mluvy nedostanou. Ale svoji funkci v jazyce jistě mají, upřesňuje Vít Michalec, pracovník Ústavu pro jazyk český.*“¹³⁴

Specifickým jevem jsou pak akronymy označující konkrétní subjekty figurující v EU – nejčastějšími z nich jsou v médiích akronymy vytvořené z počátečních slabik příjmení představitelů významných evropských zemí, Německa a Francie: Merkollande, Merkozy nebo dokonce Merde. Tato označení jsou v publicistických textech používána běžně (i když si nelze nevsímnout, že opakovaně týmiž autory) pro „*duo lídrů kontinentální Evropy*“¹³⁵, nejprve tedy pro Sarkozyho a Merkelovou, následně pro nového francouzského prezidenta Hollanda a německou kancléřku. Některé články také pro české prostředí kontextualizují (byť ne explicitně) jejich význam: „*Skeptici této dvojici příliš nevěří a dávají to najevo i akronymem, kterým ji od voleb nazývají. Dřívější zkratku ‚Merkozy‘ totiž nahradili hanlivým ‚Merde‘. I neznalcům francouzštiny netřeba překládat.*“¹³⁶ Mezi sledovanými texty nechybí ani odkaz na skupinu ekonomicky slabých států Evropy (Portugalska, Irska, Itálie, Řecka a Španělska) prostřednictvím „*nelichotivého akronymu PI(I)GS (prasata)*“ – autor sice akronym dekonstruuje (viz citace výše), přesto s ním ale dále v textu běžně pracuje a podléhá tomuto hravému (a stigmatizujícímu) trendu v mediálních obsazích.¹³⁷

ZÁVĚR

Výsledky přehledové kvantitativní analýzy zahraničněpolitického zpravodajství českých televizních stanic v roce 2012 potvrzují trendy patrné již v minulých letech. Zpravodajství dominují témata spojená s hospodářskou situací v Evropské unii, s chystanými opatřeními a pozicí České republiky v rámci těchto procesů. Další frekventovaná témata jsou spjata s aktuálními, mediálně atraktivními a časově jasně vymezenými událostmi, jakými jsou zahraniční návštěvy či případy odhalených nekvalitních potravin dovezených ze zahraničí. Také z hlediska hlavních aktérů, kteří se k událostem v médiích vyjadřují, byla situace v roce 2012 podobná jako v letech předchozích. Výsledky potvrzují sklony médií oslovovat stále stejné, značně omezené spektrum osobností, zejména vrcholné představitele tuzemských politických stran. Přístup do zpravodajství pro jiné, nepolitické či zahraniční osobnosti je značně omezený. Předmětem případové studie byly dvě zahraničněpolitické události, a to hlasování Valného shromáždění OSN o povýšení statusu Palestiny na nečlenský pozorovatelský stát a hospodářská a politická situace Evropské unie, zejména zájem o vývoj v eurozóně. V souvislosti s hlasováním Valného shromáždění OSN byl zamítavý postoj české diplomacie hodnocen převážně negativně a interpretován jako cesta do mezinárodní izolace. Tato událost byla spojována s dalším krokem české diplomacie, s rozhodnutím vrcholných představitelů ČR nezúčastnit se předávání Nobelovy ceny za mír Evropské unii. V obou případech média zdůrazňovala zejména odklon České republiky od evropské politiky obecně. Pokud byl český postoj při hlasování v OSN hodnocen pozitivně, pak jako snaha neohrozit jednostrannými kroky mírový proces na Blízkém východě a především jako důkaz konzistence české zahraniční politiky v „polistopadové“ historii země. V obecné rovině média rámcovala výsledek hlasování OSN jako prohru Izraele a porážku politiky izraelského premiéra B. Netanjahua. Hospodářská situace v Evropské unii dominuje zahraničnímu zpravodajství již několik posledních let. Za hlavní aktéry jsou médií označováni především Německo, silně personalizované skrze kancléřku Angelu Merkelovou, Řecko, zobrazované jako symbol krize (spolu se Španělskem a dalšími státy jižní Evropy), a trojice zemí USA, Rusko a Čína jako referenční, mimoevropské ekonomiky. V obecné perspektivě jsou médií zdůrazňovány možné politické důsledky krize, a to příklon voličů k levici, ale také k politickému extremismu, nenávisti a netoleranci.

Ve sledovaných událostech přetrvávají tendence tištěných médií, zejména v kategorii publicistických textů, kontextualizovat českou zahraniční politiku prostřednictvím traumatických událostí z českých (resp. československých) dějin a užívat (a reprodukovat) zjednodušující metafory nebo líbivé jazykové hříčky a obecně akcentovat afektivní aspekty událostí spíše než opírat prezentované názory o zřetelné argumenty. Zahraniční zpravodajství českých médií je také značně personalizované. Média zdůrazňují význam a roli jednotlivých politických aktérů (Německo, Izrael, Rusko, Čína) a individuálních politických osobností (Merkelová, Netanjahu, v českém kontextu Klaus nebo Nečas). Zřetelná je zejména absence hlubšího historického a společenského kontextu odhalujícího příčiny krize eurozóny nebo konfliktu na Blízkém východě. Mediální agenda se tak omezuje převážně na hledání viníků v rámci systému

a jejich stigmatizaci, spíše než na odhalování širších příčin událostí a interpretaci jejich vývoje.

Použitá literatura

- Nečas, Vlastimil–Vochovcová, Lenka (2010): Media context of the Czech foreign policy. In: *Czech foreign policy in 2007–2009*. Prague: Institute of International Relations, s. 40–59.
- Nečas, Vlastimil–Vochovcová, Lenka (2011): Mediální kontext české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2010. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 33–57.
- Nečas, Vlastimil–Vochovcová, Lenka (2012): Mediální kontext české zahraniční politiky. In: Kořan, Michal – Ditrych, Ondřej a kol.: *Česká zahraniční politika v roce 2011. Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 40–63.

Poznámky

- ¹ U přehledové, kvantitativní analýzy byly analyzovány hlavní zpravodajské relace ČT (Události), TV Nova (Televizní noviny) a FTV Prima (Zprávy FTV Prima) v období 1. 1. 2012–31. 12. 2012. Do analýzy byly zahrnuty všechny příspěvky náležející do okruhu zahraniční politika.
- ² V případových studiích byly využity texty ze zpravodajských a publicistických sekcí deníků *Mladá fronta Dnes*, *Hospodářské noviny* a *Právo* a obsahy týdeníků *Ekonom* a *Respekt* v období 1. 1. 2012–31. 12. 2012. Lexikální filtr ve tvaru: palestín* a eurozón*. Texty, které obsahovaly klíčová slova, ale nevztahovaly se k definovaným tématům, byly ze vzorku vyloučeny.
- ³ Petr Uhl: *Protipalestinským postojem si ČR škodí*. *Právo*, 1. 12. 2012, s. 6; Ian Buruma: *Na uznání Palestiny může Izrael vydělat*. *Hospodářské noviny*, 6. 12. 2012, s. 9.
- ⁴ Jan Rovenský: *Hrozí atentáty za hlas proti Palestině? Nečas se neobává*. *Právo*, 5. 12. 2012, s. 2.
- ⁵ Tamtéž.
- ⁶ Tamtéž.
- ⁷ (jov, los): *Schwarzenbergův úřad své NE hájí, opozice postoj Prahy vnímá jako odtrženost od Evropy*. *Právo*, 1. 12. 2012, s. 10; Lukáš Jelínek: *Komunistické námluvy s Evropou*. *Právo*, 4. 12. 2012, s. 6.
- ⁸ (nek, DPA, BBC): *Australské premiérce se kvůli hlasování vzepřeli ministři*. *Právo*, 30. 11. 2012, s. 12.
- ⁹ (jov, los): *Schwarzenbergův úřad své NE hájí, opozice postoj Prahy vnímá jako odtrženost od Evropy*, op. cit.
- ¹⁰ Daniel Anýž: *Češi dvakrát v menšině*. *Hospodářské noviny*, 3. 12. 2012, s. 10.
- ¹¹ Lucie Beranová, Adam Černý: *Češi bojkotují Palestinu i Nobelovu cenu*. *Hospodářské noviny*, 3. 12. 2012, s. 6. Spíše pozitivně (jako o upevnění americko-českého spojení) referuje o česko-amerických vztazích v souvislosti s událostí text, který informuje o dopisu tří senátorů USA, jimž poděkovali České republice za hlasování proti Palestině viz (CNN, BBC, DPA): *Gaza jása, poprvé sem přijel šéf Hamásu*. *Právo*, 8. 12. 2012, s. 15.
- ¹² Lukáš Jelínek: *Komunistické námluvy s Evropou*, op. cit.
- ¹³ (jov, los): *Schwarzenbergův úřad své NE hájí, opozice postoj Prahy vnímá jako odtrženost od Evropy*, op. cit.
- ¹⁴ Daniel Anýž: *Češi dvakrát v menšině*, op. cit.
- ¹⁵ (CNN, DPA, ČTK): *Svět zaznamenal obrat postojů uvnitř Unie, Izraelci kritizují vládu*. *Právo*, 1. 12. 2012, s. 10; (nek, DPA, BBC): *Australské premiérce se kvůli hlasování vzepřeli ministři*, op. cit.; (CNN, BBC, DPA): *Palestinci dnes čekají diplomatický triumf*. *Právo*, 29. 11. 2012, s. 13.
- ¹⁶ Břetislav Tureček: *Palestinské Kosovo u „konzistentní“ české diplomacie neprošlo*. *Právo*, 1. 12. 2012, s. 10.

- 17 Jan Gazdík: *Izrael: přítel, nepřítel a pak zase přítel*. Mladá fronta Dnes, 6. 12. 2012, s. 3.
- 18 Jan Rovenský: *Hrozí atentáty za hlas proti Palestině? Nečas se neobává*, op. cit.
- 19 Jan Fingerland: *My a Izrael*. Mladá fronta Dnes, 6. 12. 2012, s. 12.
- 20 Média při referování o návštěvě Netanjahua v Praze zdůrazňovala vřelost atmosféry a vděk Izraele mj. prostřednictvím vyzdvižení toho, že izraelský premiér oslovil českého křesťním jménem: „*Netanjahu při děkování za český postoj Nečase oslovil ‚Petře‘*. Oba zdůrazňovali přátelské vztahy obou zemí, jež se podle Netanjahua nyní ještě významněji zlepšují.“ (los, ČTK, zr): *Netanjahu v Praze: Mnichovu se také tleskalo*. Právo, 6. 12. 2012, s. 1. Velmi podobně také: Jan Gazdík: *Izrael: přítel, nepřítel a pak zase přítel*, op. cit.
- 21 Tamtéž; (los, ČTK, zr): *Netanjahu v Praze: Mnichovu se také tleskalo*, op. cit.
- 22 Tamtéž.
- 23 Jan Fingerland: *My a Izrael*, op. cit.
- 24 Tamtéž.
- 25 Petr Štěpánek: *Izrael v. Palestina: moudřejší nemusí vždycky ustoupit*. Hospodářské noviny, 7. 12. 2012, s. 8.
- 26 „*Palestinci svůj stát nekonstituovali a spoléhali na to, že bratrské armády egyptské, syrské, jordánské a další pomocné sbory Izrael zaženou do moře. Nepodařilo se to i díky pomoci Československé republiky, která masívními dodávkami zbraní a výcvikem izraelských pilotů a vojáků Izrael zachránila. Ostatně když Stalin ztratil naději, že se Izrael bude ubírat jeho socialistickou cestou, byla ona pomoc připsána k tíži Slánskému a spol. Od popravy této ‚sionistické bandy‘ uplynulo v pondělí šedesát let.*“ Jan Hanák: *Příležitost*. Právo, 5. 12. 2012, s. 6.
- 27 *Netanjahu je rád za každou podporu, říká válečný veterán*. Mladá fronta Dnes, 6. 12. 2012, s. 3.
- 28 Např. Jan Gazdík: *Izrael: přítel, nepřítel a pak zase přítel*, op. cit.; Jan Hanák: *Příležitost*, op. cit.
- 29 Jan Fingerland: *My a Izrael*, op. cit.
- 30 (luc): *Izrael rozlítl evropské státy, Česko dnes vítá jeho premiéra*. Mladá fronta Dnes, 5. 12. 2012, s. 7.
- 31 *10 deset světových zpráv, které by vás neměly minout*. Respekt, 10. 12. 2012, s. 12.
- 32 (CNN, BBC, DPA): *Šéf OSN ostře odsoudil Izrael za osady*. Právo, 4. 12. 2012, s. 9.
- 33 Břetislav Tureček: *Palestinské Kosovo u „konzistentní“ české diplomacie neprošlo*, op. cit.
- 34 (DPA, KOV): *Merkelová: Neshoda kvůli stavbě osad trvá*. Právo, 7. 12. 2012, s. 13; (The Economist): *Jak udělat na svět dlouhý nos*. Respekt, 10. 12. 2012, s. 40.
- 35 Ian Buruma: *Na uznání Palestiny může Izrael vydělat*, op. cit. Podobně také: Jan Eichler: *„Jednostrannost“ podle Netanjahua – a jednostrannost skutečná*. Právo, 8. 12. 2012, s. 15.
- 36 (paw): *Diplomat Izraele na koberečku u Schwarzenberga*. Mladá fronta Dnes, 11. 12. 2012, s. 8.
- 37 Tamtéž.
- 38 *Vítěz & poražený dne*. Mladá fronta Dnes, 5. 12. 2012, s. 2.
- 39 (kov): *Média: „Obtížný přítel“*. Právo, 7. 12. 2012, s. 13.
- 40 Tamtéž.
- 41 (DPA, ČTK, vpl): *Netanjahu jede osobně děkovat Nečasovi*. Právo, 3. 12. 2012, s. 10; (luc, ČTK): *Netanjahu míří do Prahy, poděkovat za české „ne“ v OSN*. Mladá fronta Dnes, 3. 12. 2012, s. 9.
- 42 Pavel Novotný: *Co „Bibi“ v Praze neslyšel*. Mladá fronta Dnes, 6. 12. 2012, s. 12.
- 43 Ian Buruma: *Na uznání Palestiny může Izrael vydělat*, op. cit.
- 44 *Biatlonistka slavila, Izrael prohrál v OSN*. Mladá fronta Dnes, 1. 12. 2012, s. 2.
- 45 Irena Kalhousová: *Stát Palestina?* Mladá fronta Dnes, 1. 12. 2012, s. 10.
- 46 (zr, ČTK): *Máte dvojí metr, viní Netanjahu svět*. Právo, 12. 12. 2012, s. 12.
- 47 Jiří Hanák: *Příležitost*, op. cit.
- 48 Irena Kalhousová: *Stát Palestina?*, op. cit.
- 49 Břetislav Tureček: *Palestinské Kosovo u „konzistentní“ české diplomacie neprošlo*, op. cit. Podobně také k jednostranným krokům Izraele v historii i současnosti viz Jan Eichler. *„Jednostrannost“ podle Netanjahua – a jednostrannost skutečná*, op. cit.
- 50 Ke Španělsku se vztahuje zejména rámeček „měkké“ pomoci této zemi jako nebezpečný precedens: *„Poměrně měkké podmínky, za nichž Evropa pomůže španělským bankám, totiž mohou inspirovat*

- i další evropské země, aby se pokusily o totéž. [...] Dosud se sice španělským příkladem nechali zlákat pouze Kypřané, jejichž potřeba zhruba čtyř miliard eur na záchranu největších bank – Bank of Cyprus a Popular Bank – nepředstavuje nic dramatického. Případ evropského „trpaslika“ ale svědčí o tom, že přiklepnutí záchranného balíku za relativně přijatelných podmínek může představovat nebezpečnou inspiraci.“ Jan Němec: „Měkká“ pomoc Španělsku ohrožuje evropské úspory. Ekonom, 14. 6. 2012, s. 39.*
- ⁵¹ *Francie jako časovaná bomba. Ekonom, 22. 11. 2012, s. 19.*
- ⁵² *Jan Němec: Oblíbený český daňový ráj vysílá SOS – Kypr jako personalizované ohrožení eurozóny. Ekonom, 29. 11. 2012, s. 47.*
- ⁵³ *USA na rozdíl od Evropy vstávají z popela. Ekonom, 26. 1. 2012, s. 36.*
- ⁵⁴ *Jan Němec: Slovinsko. Další člen eurozóny na řadě? Ekonom, 2. 8. 2012, s. 32.*
- ⁵⁵ *Islandu se riskantní krok vyplatil. Ekonom, 24. 5. 2012, s. 40.*
- ⁵⁶ *Michal Mocek: Islandská necesta a eurozóna. Právo, 31. 5. 2012, s. 6.*
- ⁵⁷ *Jan Němec: Eurozóna přežila další rok v plné sestavě. Ekonom, 20. 12. 2012, s. 18. Podobně také viz (Top): Euro má desáté narozeniny. Oslavy se nekonají. Ekonom, 5. 1. 2012, s. 19, Nouriel Roubini: Naděje plná velkých rizik. Hospodářské noviny, 20. 2. 2012, s. 8, a Jan Němec: Eurozóna se dívá celému světu na záda. Ekonom, 19. 7. 2012, s. 17.*
- ⁵⁸ *Luděk Niedermayer: Evropa je brzdou světové ekonomiky. Hospodářské noviny, 27. 4. 2012, s. 11.*
- ⁵⁹ *USA na rozdíl od Evropy vstávají z popela. Ekonom, 26. 1. 2012, s. 36.*
- ⁶⁰ *Tamtéž.*
- ⁶¹ *Barbara Bublíková: Angela Merkelová začíná ztrácet spojence. Ekonom, 20. 12. 2012, s. 38; (Top, mk): Merkelové pochválila Řeky, ti jí však nadávali. Ekonom, 11. 10. 2012, s. 15; (The Economist): Nová příkázání Angely Merkelové. Ekonom, 9. 2. 2012, s. 37.*
- ⁶² *„Světová ekonomika je ve vážném nebezpečí. Hodně toho závisí na jedné ženě.“ (The Economist): Nastartujte motory, Angelo. Respekt, 11. 6. 2012, s. 30.*
- ⁶³ *(The Economist): Nová příkázání Angely Merkelové, op. cit.*
- ⁶⁴ *(Top, nem): Koberec pro nejmocnější ženu světa Vztahy N-ČR přes Merkelovou. Ekonom, 5. 4. 2012, s. 13.*
- ⁶⁵ *Robert Schuster: Angela a Atény. Mladá fronta Dnes, 10. 10. 2012, s. 14.*
- ⁶⁶ *Jan Němec: Riskantní vize evropské plánovačky. Ekonom, 16. 2. 2012, s. 5. Podobně také viz Hans-Werner Sinn: Tvůrčí pauza od eura. Ekonom, 8. 3. 2012, s. 38.*
- ⁶⁷ *Ondřej Houska: Německo: rozpačitý evropský lídr. Hospodářské noviny, 14. 8. 2012, s. 9. Podobně k oslabené pozici Angely Merkelové, resp. Německa, např. viz Adam Černý: Kancléřčin ústup vpřed. Hospodářské noviny, 2. 7. 2012, s. 10. K „mocenské zdrženlivosti“ německé kancléřky s ohledem na historické události např. viz Adam Černý: Těžko je kancléře samotné v koptitu. Hospodářské noviny, 27. 1. 2012, s. 8.*
- ⁶⁸ *Joschka Fischer: Německo nesmí Evropu zničit potřetí. Mladá fronta Dnes, 1. 6. 2012, s. 11.*
- ⁶⁹ *Očima Michala Musila. Mladá fronta Dnes, 7. 8. 2012, s. 8.*
- ⁷⁰ *Ondřej Neumann: Eurokatarze přijde do prázdnin. Ekonom, 31. 5. 2012, s. 4.*
- ⁷¹ *Řecko. Ekonom, 24. 5. 2012, s. 21.*
- ⁷² *Pavel Páral: Bankrot pomůže. Mladá fronta Dnes, 16. 6. 2012, s. 10. Podobně jsou také půjčky interpretovány jako „festival mrhání penězi“, viz Miroslav Singer: Záchrana Řecka jako festival mrhání penězi. Hospodářské noviny, 10. 12. 2012, s. 9.*
- ⁷³ *Nouriel Roubini: Řecko musí odejít, aby se nezhroutilo. Hospodářské noviny, 21. 5. 2012, s. 9.*
- ⁷⁴ *Pavel Páral: Bankrot pomůže, op. cit. Podobně tentýž autor viz – Pavel Páral: Řecko, odejdi teď. Mladá fronta Dnes, 10. 1. 2012, s. 8, nebo viz Aleš Michl: Zachraňujeme řeckou kůlnu a farma jde ke dnu. Mladá fronta Dnes, 22. 2. 2012, s. 10.*
- ⁷⁵ *Michal Mocek: Řecko a syndrom feldkuráta Katze. Právo, 25. 5. 2012, s. 6.*
- ⁷⁶ *Julie Hrstková: Evropští kapříci. Hospodářské noviny, 4. 6. 2012, s. 8. Podobně k rozpadu eurozóny jako v podstatě pozitivnímu řešení, konci projektu, který byl od začátku odsouzen k zániku a jehož zánikem se jen situace vrátí „k normálu“: „Pokud se rozpadne eurozóna, nebude to žádná škoda. Skončí experiment, který byl k zániku odsouzen od počátku. V Řecku zas bude levná drachma, my*

- budeme rádi, že tam máme levnější dovolenou, a Řekové budou rádi, že k nim opět jezdí turisté. Věci se vrátí do normálu.*“ Petr Mach: *Rozpad eurozóny – žádná škoda*. Hospodářské noviny, 23. 5. 2012, s. 8.
- 77 Jan Macháček: *Opravdu jen zlámané kosti?* Respekt, 21. 5. 2012, s. 17.
- 78 Michal Mocek: *Řecký bankrot? Zatím jen odklad*. Právo, 14. 2. 2012, s. 6.
- 79 Martin Hekrdla: *Evropa nejen sobě*. Právo, 15. 2. 2012, s. 6.
- 80 Miloš Balabán: *Bezpečnost na dluh. Řecko dál zbrojí*. Právo, 17. 1. 2012, s. 6.
- 81 Josef Pravec–Petr Korbel–Jan Němec–Petra Sýkorová: *Česká platba za řecké dluhy*. Ekonom, 31. 5. 2012, s. 39.
- 82 Jan Němec: *Česko bude platit za líné jižžany*. Ekonom, 20. 9. 2012, s. 31.
- 83 Josef Pravec–Petr Korbel–Jan Němec–Petra Sýkorová: *Česká platba za řecké dluhy*, op. cit.
- 84 Robert Břešťan: *Česko je zatím bezpečný přístav*. Ekonom, 19. 7. 2012, s. 36.
- 85 Ivo Kaplán: *Hodně riskujeme*. Právo, 12. 12. 2012, s. 6.
- 86 Jan Němec: *Záchranáři poslední instance*. Ekonom, 6. 9. 2012, s. 7.
- 87 Josef Pravec–Petr Korbel–Jan Němec–Petra Sýkorová: *Česká platba za řecké dluhy*, op. cit.
- 88 Ivo Kaplán: *Hodně riskujeme*, op. cit.
- 89 Adam Černý: *Nesamozřejmě data české unijní historie*. Hospodářské noviny, 13. 12. 2012, s. 9.
- 90 Jan Macháček: *Spojování začíná, zatím bez Česka*. Respekt, 17. 12. 2012, s. 16.
- 91 *Evropa bankovní unii nepotřebuje*. Ekonom, 28. 6. 2012, s. 46.
- 92 Pavel Páral: *Podrazácká unie*. Mladá fronta Dnes, 19. 10. 2012, s. 12.
- 93 Robert Břešťan in Ekonom, 21. 6. 2012, s. 19.
- 94 Jan Štětka: *Čtení z knihy proroka Klause*. Ekonom, 5. 1. 2012, s. 15.
- 95 Petr Uhl: *Má český stát zrudnou ústavu?* Právo, 8. 12. 2012, s. 6.
- 96 Eva Mošpanová: *Nepodepíšu*. Respekt, 10. 12. 2012, s. 26.
- 97 *„Na rozdíl od většiny evropských i domácích politiků se ale Klaus samotného rozkladu eurozóny a možná ani Evropské unie neobává. Jako premiér si skoro před dvaceti lety – byť jen v malém – obojí vyzkoušel. To když se slovenským premiérem Vladimírem Mečiarom dělili jak československou korunu, tak celou federaci, která také přestávala fungovat.*“ Josef Pravec: *Transformační děja vu Václava Klause*. Ekonom, 5. 1. 2012, s. 16. Velmi podobně k paralele mezi rozpadem EU a československé federace viz Ondřej Neumann: *Řecko – hra o všecko*. Ekonom, 14. 6. 2012, s. 4.
- 98 Michal Musil: *Jestlipak by Václav Klaus v roce 1938 zavelel do války*. Mladá fronta Dnes, 10. 1. 2012, s. 8.
- 99 Jan Macháček: *Premiér jako prezidentův poskok*. Hospodářské noviny, 1. 2. 2012, s. 8.
- 100 Jiří Pehe: *Co teď udělají TOP 09 a ČSSD?* Právo, 1. 2. 2012, s. 6.
- 101 Michal Mocek: *Schovávačka za Klausův šos*. Právo, 1. 2. 2012, s. 6.
- 102 Jiří Pehe: *Žádný fatální okamžik. A basta*. Právo, 4. 2. 2012, s. 6.
- 103 Michal Mocek: *Premiérův nepodpis*. Právo, 4. 2. 2012, s. 6.
- 104 Petr Honzejek: *Oběd masochistů*. Hospodářské noviny, 3. 1. 2012, s. 8.
- 105 Jan Němec: *Alibismus místo argumentů*. Ekonom, 2. 2. 2012, s. 18. Podobně také viz Jiří Pehe: *Velký koaliční spor?* Právo, 27. 6. 2012, s. 6, a Alexander Mitrofanov: *Sloupek*. Právo, 13. 1. 2012, s. 6.
- 106 Robert Břešťan–Jana Buňatická: *Tápání českého lva*. Ekonom, 22. 3. 2012, s. 41.
- 107 Martin Callanan: *Češi a Britové na nesouhlasu vydělají*. Mladá fronta Dnes, 2. 3. 2012, s. 11.
- 108 Alexandr Vondra: *Máme souhlasit jen proto, že souhlasí ostatní?* Hospodářské noviny, 9. 2. 2012, s. 9.
- 109 *USA na rozdíl od Evropy vstávají z popela*. Ekonom, 26. 1. 2012, s. 36.
- 110 Michal Musil: *Amerika nás zachrání. Nebo alespoň jako jediná přežije*. Mladá fronta Dnes, 10. 7. 2012, s. 8.
- 111 Aleš Michl: *Pakt k ničemu*. Mladá fronta Dnes, 2. 6. 2012, s. 10.
- 112 Ivo Kaplán: *Hodně riskujeme*. Právo, 12. 12. 2012, s. 6.
- 113 Ivan Gabal: *Druhé „ne“ Marshallovu plánu*. Mladá fronta Dnes, 7. 3. 2012, s. 13.
- 114 *Pomoc Kypru zachrání hlavně ruské oligarchy, varuje německá rozvědka*. Ekonom, 8. 11. 2012, s. 19.
- 115 Ivan Krastev: *Poučení pro Evropu*. Respekt, 13. 8. 2012, s. 70.

- ¹¹⁶ Martin Komárek: *Realista Nečas mezi Bruselem, Klausem a knížetem*. Mladá fronta Dnes, 1. 2. 2012, s. 10.
- ¹¹⁷ Petr Korbel–Karel Janků: *ZVVZ spoléhá na Rusko a Ukrajinu*. Ekonom, 22. 11. 2012, s. 36.
- ¹¹⁸ *Čína překoná americkou ekonomiku za čtyři roky*. Ekonom, 15. 11. 2012, s. 19.
- ¹¹⁹ Jan Němec: *Říši středu hrozí tvrdý pád*. Ekonom, 5. 4. 2012, s. 50.
- ¹²⁰ *Čína půjčí Evropě. Pomůže tím sobě*. Ekonom, 9. 2. 2012, s. 18. Velmi podobně také viz Miloš Balabán: *Konec světa nenastal, přesto bude jiný*. Právo, 27. 12. 2012, s. 6.
- ¹²¹ Tamtéž.
- ¹²² Tamtéž.
- ¹²³ Miloš Balabán: *Vysoká cena za privatizaci demokracie*. Právo, 27. 3. 2012, s. 6.
- ¹²⁴ Klára Janicki: *Nekonečící krize nutí Evropany volit změnu. Doleva i k extrému*. Ekonom, 10. 5. 2012, s. 43. Podobně také viz Jan Šmíd: *Francouzi řekli dost utahování opasků*. Ekonom, 10. 5. 2012, s. 46.; Kateřina Šafaříková–Tomáš Lindner: *Levice nespí, přemýšlí*. Respekt, 12. 3. 2012, s. 28.
- ¹²⁵ David Lidington: *Díky krizi může být EU lepší*. Hospodářské noviny, 19. 7. 2012, s. 8.
- ¹²⁶ Josef Pravec–Jan Němec–Martin Mařík: *Vynálezy, které ničí svět*. Ekonom, 30. 8. 2012, s. 5.
- ¹²⁷ Michal Klíma: *Tři mýty levice*. Právo, 26. 6. 2012, s. 14.
- ¹²⁸ Jan Macháček: *Módní téma: krize kapitalismu*. Respekt, 7. 5. 2012, s. 18.
- ¹²⁹ Robert Břešťan in Ekonom, 28. 6. 2012, s. 25.
- ¹³⁰ Robert Břešťan in Ekonom, 22. 3. 2012, s. 25; Kateřina Šafaříková–Ondřej Kundra: *Bojíme se nálepky eurohujer*. Respekt, 30. 1. 2012, s. 46.
- ¹³¹ Adam Černý: *Barrosův zločin a unijní skupina budoucnosti*. Hospodářské noviny, 21. 9. 2012, s. 13.
- ¹³² Jan Macháček: *Fed rázně a naděje eurofobů*. Respekt, 17. 9. 2012, s. 30.
- ¹³³ Robert Břešťan: *Drachmagedon, vlezdobruselista aneb Čím krize obohatila slovník*. Ekonom, 28. 6. 2012, s. 25.
- ¹³⁴ Tamtéž.
- ¹³⁵ Jan Němec: *Eurozóna přežila další rok v plné sestavě*, op. cit. Podobně také viz Adam Černý: *Merkollande na obzoru*. Hospodářské noviny, 9. 5. 2012, s. 8, nebo Jiří Hošek: *Merkozy už spolu i kandiduje*. Hospodářské noviny, 13. 2. 2012, s. 8.
- ¹³⁶ Jan Němec: *Eurozóna přežila další rok v plné sestavě*, op. cit. Podobně k etymologii výrazů viz také: „Éra dua ‚Merkozy‘ skončila. Jak nyní pojmenovat partnerství Angely Merkelové a nového francouzského prezidenta Françoise Hollanda? Složenina ‚Frangela‘, vzniklá spojením křestních jmen, zní pro dvojici osobností, které se sotva znají, příliš důvěrně. ‚Homer‘ zase zní moc americky (anebo ještě hůře – řecky). ‚Merkollande‘ se moc podobá původní formě ‚Merkozy‘. Zbývá úderné ‚Merde‘, které výstižně hodnotí stav eura.“ (Nahradí „Merkozyho“ nové duo „Homer“? Ekonom, 24. 5. 2012, s. 42.)
- ¹³⁷ Jan Němec: *Účet za záchranu „prasátek“? Kvůli Itálii až bilion eur*. Ekonom, 21. 6. 2012, s. 45.